

การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการ
พัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
Conflict management between the state and the people
on marine and coastal areas development projects in
Southernmost Provinces of Thailand

ไชยา เกษารัตน์¹

Chaiya Kesarat

อิศรัฎฐ์ รินไรสง²

Idsaratt Rinthaisong

Abstract

The purposes of the study were: 1) to study the situation of conflict between the state and the people 2) to seek causes of conflict between the state and the people; and 3) to offer guidelines for conflict management between the state and the people. The qualitative method

---

¹นักศึกษาลัทธิปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ประเทศไทย

Ph.D., Candidate in Management, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus, Thailand

²ดร. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ประเทศไทย

Ph.D., Department of Public Administration, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus, Thailand

Corresponding Author: E-mail: chaiya.ke@skru.ac.th

(Received: 4 November, 2016; Revised: 7 July, 2017; Accepted: August, 2017)

was used in this study. The sample consists of agencies of the local people, local leaders, officers from the central government, regional or local authorities and the executive or staff. Thirty-two informants participated in focus group discussions, and eight informants were for semi-structured in-depth interview. Results of the study revealed that the people in the project area lacked trust in the project operations. However, currently, public disagreement has been steadily decreasing. Three causes of the conflict were found: the bureaucracy structure; the attitude and performance of government officials, and a lack of people participation. The guidelines for conflict management are divided into two aspects: management within the bureaucracy, and joint management by the state and the people in the area.

Keywords: conflict, management, people, project, state

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน 2) ค้นหาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน และ 3) เสนอแนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนข้าราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นและตัวแทนผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ จำแนกเป็นการสนทนากลุ่ม 32 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก 8 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่ของโครงการฯ ยังคงขาดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินโครงการ แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์ปัจจุบัน ระดับความรุนแรงของการคัดค้านมีการลดลงเรื่อย ๆ ส่วนสาเหตุของความขัดแย้งมีรากฐานมาจากสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก สาเหตุ

ในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการ ประการที่สอง สาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประการสุดท้าย สาเหตุเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก แนวทางในการบริหารจัดการภายในระบบงานราชการ และกลุ่มที่สอง แนวทางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่

คำสำคัญ: การจัดการ ความขัดแย้ง โครงการ รัฐ ประชาชน

บทนำ

กระแสความไม่สมดุลภายใต้ยุทธศาสตร์ความไม่สมดุลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและภาคเมืองใหญ่ก่อน โดยละทิ้งภาคเกษตรหรือภาคชนบทไว้ลำดับหลัง โดยเชื่อว่าการกระจายตัวของผลประโยชน์ทางการพัฒนาจะตามมาเอง (Santasombat, 1996; Chamarik, 2006) แต่ในความเป็นจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น การพัฒนากลับไม่กระจายตัวอย่างทั่วถึง ส่งผลให้เกิดการก่อกวนและขยายความสำนึกและตื่นตัวต่อสิทธิเสรีภาพในชุมชนท้องถิ่น เกิดการเรียกร้องต่างๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและความสุขสะดวกของกลุ่มคนในเมืองและมาพร้อมกับมลพิษขั้นรุนแรง ในที่สุดการบำบัดมลพิษก็ตกเป็นภาระคนไทยทั้งชาติเพราะต้องเสียภาษีให้รัฐ (Attakorn, 2010) นอกจากนั้นยังก่อเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร เป็นสาเหตุรากเหง้าของความขัดแย้งอันนำไปสู่ความรุนแรงในสังคม จึงทำให้เกิดการเรียกร้องถึงการต้องปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนา จากที่เคยมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นที่ตั้ง มาสู่เป้าหมายที่มุ่งเน้นคน ชุมชนและสภาพแวดล้อม ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและควบคุมกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและยืนยันในคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Kumpeera, 2008; Wattanajareankit, 2008)

จากการรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (NHRC, 2009) พบว่าหลาย ๆ โครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน มักจะทำให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความเดือดร้อนเนื่องมาจากการดำเนินการนั้นไม่ได้มาจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ตลอดจนการไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดให้มีการทำประชาพิจารณ์ แต่การดำเนินการก็ยังไม่ครอบคลุมในประเด็นสำคัญ ๆ เน้นการให้ข้อมูลเฉพาะกลุ่ม เป็นผลให้เกิดการแตกแยกกันในชุมชน ผู้นำชุมชนเกิดความขัดแย้งกับลูกบ้านเนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน ซึ่งเป็นการทำลายความสามัคคีในชุมชน (Malaisri, 1998) เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาของโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนที่เกิดขึ้นในกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2552 ที่ระบุถึงโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) พบว่า สถานการณ์กรณีโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ประชาชนเรียกร้องให้มีการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมแผนแม่บทหลักของการพัฒนาทั้งภาคใต้ มิใช่เพียงแค่จัดทำ EIA เฉพาะโรงแยกก๊าซฯ เท่านั้น นอกจากนี้ประชาชนยังได้เรียกร้องต่อรัฐให้มีการจัดทำประชาพิจารณ์จนกว่ารายงาน EIA จะเสร็จสมบูรณ์ แต่รัฐกลับเพิกเฉยต่อข้อเรียกร้องและยังคงจัดให้มีประชาพิจารณ์ทั้ง ๆ ที่รายงาน EIA ยังไม่แล้วเสร็จ ส่งผลให้ประชาชนไม่ยอมเข้าร่วมการจัดทำประชาพิจารณ์ นอกเหนือจากนั้นแล้วการจัดทำรายงาน EIA ยังพบข้อผิดพลาดหลายประเด็น เช่น จำนวนเรือประมงจากรายงานมี 200 ลำ แต่ข้อเท็จจริงมีมากกว่า 3,000 ลำ หรือไม่มีการศึกษาผลกระทบอย่างจริงจังต่ออาชีพเลี้ยงนกเขาของประชาชน เนื่องจากประเด็นดังกล่าวเป็นสาระสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านและวิถีชีวิตของประชาชนที่เลี้ยงนกเขา ซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าว (NHRC, 2002) ในขณะที่ กรณีของโรงไฟฟ้าจะนะ จังหวัดสงขลา

พบว่า การดำเนินโครงการฯ ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ขาดความชอบธรรม และไม่โปร่งใสมาตั้งแต่ต้น การทำลายวิถีชีวิตชุมชนที่ต้องอาศัยทรัพยากรในพื้นที่ ในการทำมาหากิน สร้างความแตกแยกให้กับชุมชน (TCEM, 2005; NHRC, 2009) ในส่วนกรณีทำเทียบเรือตลอดจนการถมทะเล การก่อสร้างหรือขยายสิ่งก่อสร้างบริเวณ หรือในทะเล พบว่า ในระยะก่อสร้างจะมีผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ มลภาวะทาง เสียงและมีผลต่อทรัพยากรสิ่งมีชีวิตในทะเล อาทิเช่น แพลงก์ตอน สัตว์หน้าดิน ปะการัง นอกจากนี้ในระยะดำเนินการอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชายฝั่ง มีผลต่อการ รับกวนการเข้ามาใช้ประโยชน์บริเวณทางเดินเรือปากคลองและทางเดินเรือออกไปใน ทะเลของสัตว์น้ำ และยังส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจและความวิตกกังวลต่อผลกระทบเนื่องจาก การพัฒนาโครงการจะเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ ส่งผลกระทบต่อรายได้และปัญหา ทรัพยากรเสื่อมโทรม การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เกิดปัญหาทาง สังคม ครอบครัวแตกแยก ปัญหายาเสพติด ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (Malaisri, 1998; SAT & TCEM, 2009)

จากสภาพปัญหาดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้ง ระหว่างรัฐกับประชาชนซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ ความไม่สมดุลและนำมาซึ่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมุ่งศึกษาการ จัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยกำหนดคำถามการวิจัยออกเป็น 3 คำถาม ได้แก่ 1) สภาพหรือสถานการณ์ของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการ ดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่เป็นอย่างไร 2) มีสาเหตุมาจากอะไรที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่ และ 3) มีวิธีการหรือ แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่อย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนการพัฒนาประเทศ ตลอดจนจะสร้างความต้องการของรัฐและความต้องการของชุมชนหรือประชาชนนั้น

เป็นไปในทิศทางเดียวกันและยอมรับกันได้ ทำให้ประเทศเกิดการพัฒนาย่างสมดุล และยั่งยืน มีความเจริญรุ่งเรืองได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
2. เพื่อค้นหาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) จำนวน 32 คน โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ของ Greenbaum, 2000 มาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) อีกจำนวน 8 คน โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ของ Creswell, 2007 มาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group)

ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม โดยจำแนกเป็น 4 กลุ่มโครงการ ตามโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ 1) โรงแยกก๊าซธรรมชาติจะนะ จ.สงขลา จำนวน 8 คน 2) โรงไฟฟ้าจะนะ จ.สงขลา จำนวน 10 คน 3) ท่าเทียบเรือจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล จำนวน 7 คน และ 4) การถมที่ดินในทะเลทุกขนาดและการก่อสร้างหรือขยายสิ่งก่อสร้างบริเวณหรือในทะเล จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น 32 คน โดยลักษณะของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มโครงการ เป็นผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนรอบ ๆ โครงการและเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินโครงการ นอกจากนี้ต้องเป็น

ผู้ที่มีประสบการณ์มาก (intensity sampling) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และสามารถให้ข้อมูลได้เป็นจำนวนมากเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาได้

2. วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 8 คน ได้แก่ ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้นำท้องถิ่น จำนวน 2 คน ตัวแทนข้าราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน และตัวแทนผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ซึ่งคุณภาพของข้อมูลที่ได้มาจากเครื่องมือเชิงคุณภาพนั้น ผู้วิจัยดำเนินการใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความวางใจ (credibility) โดยการให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์ (member checks) 2) การถ่ายโอน (transferability) โดยการที่ผู้วิจัยแสดงรายละเอียดในประเด็นเวลา สถานที่ บริบทและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อให้ผู้อ่านรายงานผลการวิจัยสามารถใช้ดุลยพินิจตัดสินความเป็นไปได้ในการนำข้อสรุปผลการวิจัยไปใช้ในบริบทอื่น และ 3) ความเชื่อใจ (dependability) โดยการกำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยแสดงบทบาทเป็นผู้ตรวจสอบภายนอกเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลหลักฐานและการบันทึกข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมมา โดยก่อนทำการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลก่อนทำการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะทำการแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบอย่างละเอียด หลังจากนั้นจะขอความร่วมมือในการตอบคำสัมภาษณ์ด้วยความสมัครใจ กลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวในระหว่างกระบวนการตอบคำสัมภาษณ์เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับ โดยการนำเสนอผลการวิจัยจะออกมาในลักษณะของภาพรวม และนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการตีความเชิงคุณภาพ (qualitative-

interpretive approach) โดยการแยกแยะข้อมูลออกเป็นส่วน ๆ จากนั้นจึงจัดรวมกันเป็นกลุ่ม (thematic categories) แล้วให้คำบรรยายสำหรับแต่ละกลุ่มนั้น (textual portrayal) แล้วทำการสังเคราะห์โครงสร้าง (structural synthesis) เพื่อหาแก่น (essence) ของประสบการณ์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษาทั้งหมด

ผลการศึกษา

ผู้ศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบันของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน 2) สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน และ 3) แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน อธิบายได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

จากการศึกษาสภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย พบว่าประชาชนในพื้นที่ของโครงการฯ ยังคงขาดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการพิจารณาและการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ยังไม่เป็นไปตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ขาดความถูกต้อง ขาดความน่าเชื่อถือ จึงไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “...การอธิบายข้อมูลของรัฐ เป็นการอธิบายโดยหน่วยงานซึ่งมีความรับผิดชอบงานเป็นการเฉพาะ ทำให้ขาดความต่อเนื่องและไม่เห็นภาพรวมทั้งระบบ... การดำเนินโครงการของรัฐ ไม่ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ท้องถิ่นจึงไม่สามารถทำหน้าที่ประสานงานเพื่อเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ...” (Sen, personal interview, February 15, 2013) หรือ “...เพราะว่าการทำ EIA มันต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม ถ้าทำอยู่ในห้องแอร์ทำได้... จึงไม่ทำดีกว่า...” (Uten, personal interview, February 15, 2013) หรือ “...จริง ๆ แล้วผมอยากรู้ข้อมูล แต่จะเอาข้อมูลที่ไหน เพราะรัฐก็ไม่บอกมาไง เขาจะทำโครงการอะไรนี้

จริง ๆ แล้วต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม ยกตัวอย่างทำเรื่อน้ำลึกลง...จะมีท่าเรือนะ...
ทำไมเขาไม่บอก เหมือนครั้งแรกที่ทำเขื่อนที่สะกอม จริงๆ แล้วทำไมเขาไม่บอกว่าจะ
เกิดผลกระทบอีก 20 ปี หรือ 10 ปี ทำไมเขาไม่บอก มาบอกทีหลัง ที่พี่น้องไววาย
เกี่ยวกับการกัดเซาะไง เพราะมันเกิดผลกระทบแน่นอน แล้วทำไมไม่บอกให้ประชาชนรู้
ก่อนละ นี่คือการบงการของหน่วยงานของรัฐ...” (Wat, personal interview,
February 15, 2013) แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์ปัจจุบัน ระดับความรุนแรงของการ
กัดค้ำนมีการลดลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เนื่องจากพื้นที่
ตั้งโครงการยังไม่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากโครงการฯ นอกจากนี้โครงการฯ ยังได้
จัดสรรงบประมาณในจัดทำบริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ ให้กับพื้นที่ ทั้งในรูปของเงิน
ภาษีที่ส่วนท้องถิ่นจัดเก็บและงบประมาณที่โครงการฯ ได้จัดสรรให้กับชุมชนในพื้นที่
และยังเป็นการสร้างงานให้แก่ประชาชนในพื้นที่อีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของ
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “...การที่มีคนประท้วงมันก็ขึ้นนะ ถ้าไม่มีการประท้วงพวกนั้นมัน
ก็ทำตามใจ... ตอนนี่สิ่งที่เกิดขึ้นชาวบ้านเขายอมรับกันได้แล้ว อย่างน้อยสิ่งที่โรงแยกฯ
โรงไฟฟ้าเข้ามา ลูกหลานที่นี่ก็ได้ทำงานกันเยอะ” (So, personal interview, March 9, 2013)
หรือ “...การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
ยังไม่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมซึ่งรัฐอาจปกปิดข้อมูลไว้...” (Pa, personal interview,
March 10, 2013) นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อาทิ ปัญหาการขาด
การประชาสัมพันธ์ของโครงการฯ ที่ไม่มีการแจ้งข้อมูลให้ประชาชนทราบอย่างเพียงพอ
ขาดความชัดเจนของข้อมูล โดยการให้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หรือเจ้าของโครงการมิได้
เป็นการให้ข้อมูลอย่างรอบด้าน ไม่เห็นภาพรวมทั้งระบบ ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วม
ของท้องถิ่นทั้งที่เป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ต่อการดำเนิน
โครงการฯ ปัญหาความพร้อมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ปัญหาการขาดแหล่งที่อยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่ซึ่งถูกเวนคืน ปัญหา
ความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่ด้วยกันเองเพราะมีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็น
ด้วย ปัญหาความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์ในพื้นที่ ปัญหาด้าน

สิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ น้ำและเสียง ซึ่งยังคงมีอยู่และมีการร้องเรียนเป็นหนังสือเป็นระยะ ๆ และปัญหาด้านวัฒนธรรมประเพณีทางศาสนาของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากเกิดความกังวลในเรื่องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ดึงคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “...เราทำเองไม่ได้ โครงการขนาดใหญ่ที่ต้องใช้งบประมาณมากมายขนาดนั้น อนาคต เราคงไม่มีความสามารถขนาดนั้น...” (Yut, personal interview, February 15, 2013) หรือ “...รัฐควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการสร้างท่าเทียบเรืออย่างเป็นระบบ ครบถ้วนและรอบด้าน แก่ชุมชน ซึ่งถือถือว่าเป็นสิ่งที่สร้างความเข้าใจและสร้างการยอมรับจากชุมชนได้ดีในระดับหนึ่ง...” (Chem, personal interview, May 20, 2013) หรือ “...มันมีอยู่ 3 ส่วนนะ กลุ่มเห็นด้วยไม่เห็นด้วยและกลุ่มที่เฉยๆ ยิ่งไงก็ได้ กลุ่มเห็นด้วยบอกว่าชาวบ้านจะได้มีงานทำอะไรมั้ง แต่ถ้าถามชาวบ้านท่ามะไล ท่ายาง เขาไม่เห็นด้วยแน่ เพราะเขาได้รับผลกระทบโดยตรง แต่คนที่เขาไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงหรือคิดว่าเขาไม่ได้รับผลกระทบเขาก็จะเห็นด้วย ส่วนคนเฉย ๆ ก็แล้วแต่เราก็อยู่อย่างนี้ ส่วนมากที่เฉยจะมองไปว่าเป็นประเด็นการเมืองมากกว่า เป็นเรื่องของผลประโยชน์ ไม่รู้ว่าจะต้องไปต่อสู่เพื่อใคร บางทีก็หวาดระแวงพวกกันเองบ้าง...” (Winai, personal interview, May 26, 2013) หรือ “...เรากลัวว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของเรา...” (Da, personal interview, April 2, 2013)

2. สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มาจากสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) สาเหตุในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการ 2) สาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ 3) สาเหตุเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สาเหตุในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการ

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงสาเหตุในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีสาเหตุมาจาก 2 ประการ ดังนี้

2.1.1 ความไม่มีการบูรณาการในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “ชาวบ้านต้องการความจริง ต้องเปิดเผยโครงการทั้งระบบ คนที่ลงพื้นที่บ่อยคือเจ้าท่า เจ้าท่าก็เปิดเผยเฉพาะข้อมูลของเจ้าท่า หน่วยงานไหนลงก็เปิดเผยเฉพาะข้อมูลของตนเองลงมาเฉพาะหน่วย ให้คำตอบชาวบ้านเฉพาะหน่วยตน” (Run, personal interview, May 25, 2013) หรือ “การเปิดเผยข้อมูลที่จริงใจ การให้ข้อมูลโครงการทั้งระบบน่าจะลดกระแสความขัดแย้งลงได้” (Santi, personal interview, May 20, 2013)

2.1.2 ความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการพื้นที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาน้ำท่วมในหมู่บ้าน น่าจะมีสาเหตุมาจากการตั้งถิ่นฐานของประชาชนมากกว่าจะเป็นผลมาจากการสร้างโรงแยกก๊าซ” (So, personal interview, March 9, 2013) หรือ “...ไม่มีใครกล้าแตะต้องโรงงานเอกชน นี่แหละ ทำไมคนที่มีอำนาจหรืออุตสาหกรรมจังหวัดจึงไม่ไปถอนใบอนุญาตซะล่ะ...ไม่เคยแตะของเอกชนไม่ว่าจะสร้างที่พื้นล้นไม่เคยเข้าไปแตะเลย น่องไปดูแถวจะนะวิทยา ทุ่งตรงนั้นหญ้าตายเรียบ...” (Had, personal interview, April 2, 2013)

2.2 สาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงสาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีสาเหตุมาจาก 2 ประการ ดังนี้

2.2.1 ทศนคติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “ประชาชนยังมีความเข้าใจผิดบางอย่างเกี่ยวกับโรงไฟฟ้า อย่างเช่น ความเข้าใจว่าโรงไฟฟ้าทำให้สัตว์น้ำลดน้อยทั้งที่ความจริง ประชาชนมีเทคนิคมากมายในการจับสัตว์น้ำในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าซึ่งเป็นสาเหตุหลักทำให้สัตว์น้ำลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว” (Wat, personal interview, April 5, 2013) หรือ “...โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องของชาวบ้านเขาทะเลาะกัน แล้วอยากแสดงพลัง เราไม่เคยมีเรื่องขัดแย้งกับชาวบ้านจนถึงขนาดต้องโดนปิดท่าเรือ แต่ว่าเขาต้องการเงิน” (Chai, personal interview, May 20, 2013)

2.2.2 ความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินโครงการฯ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “ปัญหาที่เกิดขึ้นมันมาจากท่าเทียบเรือ ปตท. เมื่อชาวบ้านมีการประท้วงก็มักจะนำเรือประมงพื้นบ้านมาปิดล้อมอ่าวหรือท่าเทียบเรือน้ำลึกสงขลา ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อประกอบกิจการของท่าเทียบเรือน้ำลึกสงขลา” (Chai, personal interview, May 20, 2013)

2.3 สาเหตุเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงสาเหตุเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีสาเหตุมาจาก 7 ประการ ดังนี้

2.3.1 ความไม่ไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “การจัดรับฟังความคิดเห็นเป็นเพียงแบบพิธีเพื่อสร้างความชอบธรรมแก่การดำเนินโครงการของรัฐมากกว่า เพราะรัฐมีเป้าหมายอยู่แล้ว” (Sek, personal interview, April 2, 2013)

2.3.2 การปิดบังข้อมูลข่าวสารของการดำเนินโครงการฯ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “รัฐหลีกเลี่ยงที่จะอธิบายข้อมูลของโครงการทั้งหมด แต่เลือกที่จะอธิบายหรือเปิดเผยข้อมูลบางเรื่องและกับบางชุมชนเท่านั้น

ทั้งที่โครงการของรัฐอาจส่งผลกระทบต่อหลายชุมชนซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับโครงการดังกล่าว การที่รัฐทำเช่นนี้ก็เพื่อต้องการให้โครงการเหล่านั้นสามารถเกิดขึ้นได้จริง โดยปราศจากการต่อต้านของชาวบ้านที่อาจจะได้รับผลกระทบจากโครงการ” (Had, personal interview April 2, 2013)

2.3.3 ความไม่พึงพอใจต่อการดำเนินงานของรัฐที่มีต่อผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการฯ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทีกล่าวว่า “คนส่วนน้อยที่คัดค้าน เห็นว่า การสร้างท่าเทียบเรือไปท่าลายวิธีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนซึ่งประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ซึ่งรัฐไม่ได้ชดเชยความเสียหายในส่วนนี้ตามสมควร” (Chem, personal interview May 20, 2013)

2.3.4 การไม่มีส่วนร่วมต่อการดำเนินโครงการฯ ทั้งประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “การดำเนินโครงการของรัฐ เป็นการดำเนินงานโดยหน่วยงานราชการส่วนกลาง ซึ่งมีได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ท้องถิ่นจึงไม่สามารถทำหน้าที่ประสานงานเพื่อเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (Run, personal interview May 25, 2013)

2.3.5 การเข้ามาของกลุ่มที่ไม่ใช่คู่ขัดแย้งในพื้นที่ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “การคัดค้านของประชาชนในชุมชนเกิดจากการเข้ามาของกลุ่ม NGO ซึ่งเข้ามาให้ข้อมูลและชักนำไปประชาชนในพื้นที่คัดค้านการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของรัฐ” (Ya, personal interview April 2, 2013) หรือ “ผมเคยไปที่หาดใหญ่ เขาเรียกขึ้นไปอบรม เขาบอกว่า คุณต้องค้านนะ นี่ความจริงมันเป็นแบบนี้คนที่พาไปเขาได้ตั้งค์ แล้วเพื่อนที่ไปคาร์ถ่ายเอง ข้าวจ่ายเอง...” (prasert, personal interview April 2, 2013)

2.3.6 ความไม่โปร่งใสต่อการดำเนินงานของโครงการฯ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “บางที่สร้างไปก่อนแล้ว แล้วค่อยมา

บอกเรา แต่ก่อนไม่ได้บอกเราเลยว่าจะมีดีเซล แต่ตอนนี้เอาดีเซลเข้ามา” (Ya, personal interview, April 2, 2013)

2.3.7 ความกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “การสร้างท่าเทียบเรือไปท่าลาวิถี การดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนซึ่งประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ซึ่งรัฐไม่ได้ชดเชยความเสียหายในส่วนนี้ตามสมควร” (Chem, personal interview, May 20, 2013)

กล่าวโดยสรุป สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มาจากสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) สาเหตุในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการ เช่น ความไม่มีการบูรณาการในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการพื้นที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ 2) สาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ทัศนคติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ ความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินโครงการฯ และ 3) สาเหตุเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ความไม่ไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ การปิดบังข้อมูลข่าวสารของการดำเนินโครงการฯ ความไม่พึงพอใจต่อการดำเนินงานของรัฐที่มีต่อผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการฯ การไม่มีส่วนร่วมต่อการดำเนินโครงการฯ การเข้ามาของกลุ่มที่ไม่ใช่คู่ขัดแย้งในพื้นที่ ความไม่โปร่งใสต่อการดำเนินงานของโครงการฯ ความกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในพื้นที่

3. แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มแนวทางการบริหารจัดการภายในในระบบงานราชการ และ 2) กลุ่มแนวทางการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 กลุ่มแนวทางในการบริหารจัดการภายในในระบบงานราชการ

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงแนวทางในการบริหารจัดการภายในระบบงานราชการ ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยมี 5 แนวทาง ดังนี้

3.1.1 จัดตั้งหน่วยงานที่เป็นกลางเพื่อการประสานงานระหว่างประชาชนกับรัฐ เพื่อเป็นตัวกลางในการดำเนินกิจกรรมที่ประชาชนคิดว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือการไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องจากโครงการ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “...เราอยากให้แก้แบบนี้ คือให้ผู้ว่ามานั่งหัวโต๊ะเลย แล้วเรียกทั้งโรงไฟฟ้า ผู้ประกอบการโรงงานมานั่งคุยกัน แต่ตอนนี้ไม่มีใครกล้าแตะต้องโรงงานเอกชน” (Moo, personal interview, April 2, 2013)

3.1.2 การบังคับใช้กฎหมายต้องเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งหากเป็นไปได้แบบนี้ก็ยอมทำให้ประชาชนปฏิบัติตามอยู่แล้ว ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “การบังคับใช้กฎหมายต้องเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อสร้างความยอมรับจากชุมชนในพื้นที่” (Run, personal interview, April 2, 2013)

3.1.3 การสร้างให้มีระบบการวางผังเมืองที่ดี ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่และลดความขัดแย้งอันเกิดจากการดำเนินโครงการของรัฐได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามในขั้นตอนการทำต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “การทำผังเมืองจะเป็นตัวควบคุม ต่อไปประชาชนจะสบายใจ ถ้าไม่มีกฎหมายหรือตัวผังเมืองถ้ามีคนมาขอที่จะสร้างอะไร ถ้าเราไม่ให้ มันก็เหมือนเราละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ มีความผิด แต่ถ้าเราทำผังเมืองไว้แล้วมันก็จะระบุไว้อยู่แล้วว่าตรงนี้สร้างอะไรได้บ้าง” (Run, personal interview, April 20, 2013)

3.1.4 ความมีประสิทธิภาพของการบริหารจัดการโครงการหลังการก่อสร้างโครงการ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “การดำเนินโครงการของรัฐจะส่งผลดีหรือผลเสียกับชุมชน ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการและดูแล

ประชาชนในพื้นที่ภายหลังจากการสร้างว่ามีการดำเนินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่” (Run, personal interview, April 20, 2013)

3.1.5 การให้อำนาจแก่หน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการฯ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุดแล้ว การเปิดโอกาสให้เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของรัฐจะเป็นผลดีต่อการดำเนินโครงการของรัฐได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ รัฐควรมอบหมายให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเนื่องจากเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากกว่าหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ซึ่งทำให้เกิดการยอมรับจากชุมชนในพื้นที่ได้มากกว่า” (So, personal interview, March 9, 2013)

3.2 กลุ่มแนวทางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นถึงแนวทางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยมี 5 แนวทาง ดังนี้

3.2.1 การสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการพัฒนาพื้นที่และประเทศ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “หากเราสร้างให้มีเป้าหมายเดียวกันและการไม่มีความหวาดระแวงระหว่างกันในพื้นที่โครงการพัฒนานั้น ๆ ได้ จะเป็นตัวทำให้ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนลดลงได้” (Mitt, personal interview, March 10, 2013) หรือ “การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ต้องแสวงหาวิธีทำความเข้าใจกับชาวบ้านและชุมชนเพื่อสร้างความไว้วางใจ เนื่องจากนักวิชาการบางคนและ NGO บางกลุ่มมักจะเข้ามาจุดฉนวนความขัดแย้งในพื้นที่เสียเอง” (Marn, personal interview, March 10, 2013)

3.2.2 การคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “พวกเราเห็นด้วยกับการพัฒนา แต่การพัฒนาเหล่านั้นควรเป็นการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป และต้อง

คำนึงถึงวิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ” (Samark, personal interview, March 10, 2013)

3.2.3 การประชาสัมพันธ์อย่างละเอียดและทั่วถึง โดยการให้ข้อมูลแก่ประชาชนและชุมชนในพื้นที่ตั้งโครงการอย่างครบถ้วนและไม่ปิดบัง ตลอดจนแจ้งถึงผลดีผลเสียของการดำเนินโครงการ จะสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินโครงการนั้นได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “ต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ชุมชนได้รับทราบอย่างครบถ้วนและในอนาคต หากทำเทียบเรือจะมีการขยายขนาดหรือรัฐมีความประสงค์จะลงทุนโครงการขนาดใหญ่ รัฐต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนประกอบกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ” (Chai, personal interview, May 20, 2013)

3.2.4 การได้รับการชดเชยที่เหมาะสมเป็นธรรม ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “หากรัฐต้องการให้ชุมชนออกไปจากพื้นที่ก็สามารถทำได้ แต่อย่างไรก็ดี หากไม่สามารถทำได้ ก็ไม่ต้องหาที่อยู่ใหม่ให้ แต่รัฐควรชดเชยความเสียหายให้แก่ชุมชนตามสมควรและควรทำสัญญาระหว่างรัฐกับชุมชนเป็นครวัเรียนเพื่อทำข้อตกลงการอยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวอย่างชัดเจน” (Chem, personal interview, May 20, 2013) หรือ “ประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต หากรัฐมีการชดเชยความเสียหายให้เหมาะสมและเป็นธรรม” (Run, personal interview, May 25, 2013)

3.2.5 การสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิธีการหนึ่งในการในการจัดการความขัดแย้งคือการนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการดำเนินโครงการตั้งแต่ต้นโครงการตลอดจนหลังการดำเนินโครงการ หากทำได้เช่นนี้จะมีส่วนสำคัญในการสร้างความยอมรับจากชุมชนและมีส่วนช่วยในการลดความขัดแย้งในพื้นที่ได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “ให้จังหวัดและทางท้องถิ่นประสานความร่วมมือเพื่อทำการศึกษาและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโครงการของรัฐให้ชุมชนได้รับทราบ การศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านและการให้ข้อมูลแก่ชุมชน

อย่างเปิดเผย ถูกต้อง ครบถ้วน จะมีส่วนสำคัญในการสร้างความยอมรับจากชุมชนและมีส่วนช่วยในการลดความขัดแย้งในพื้นที่ได้” (Ran, personal interview, April 20, 2013) หรือ “การสร้างกิจกรรมหรือเปิดโอกาสให้ชุมชนมามีส่วนร่วม เป็นการแสดงให้เห็นถึงความจริงใจและให้เกียรติต่อกัน” (Winai, personal interview, May 20, 2013)

กล่าวโดยสรุป แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มแนวทางในการบริหารจัดการภายในระบบงานราชการ เช่น จัดตั้งหน่วยงานที่เป็นกลางเพื่อการประสานงานระหว่างประชาชนกับรัฐ การบังคับใช้กฎหมายต้องเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การสร้างให้มีระบบการวางผังเมืองที่ดี ความมีประสิทธิภาพของการบริหารจัดการโครงการหลังการก่อสร้างโครงการ การให้อำนาจแก่หน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการฯ 2) กลุ่มแนวทางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ เช่น การสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการพัฒนาพื้นที่และประเทศ การคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ การประชาสัมพันธ์อย่างละเอียดและทั่วถึง การได้รับการชดเชยที่เหมาะสมเป็นธรรม การสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

สรุปและอภิปรายผล

ผู้ศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

สภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ประชาชนในพื้นที่ของโครงการฯ ยังคงขาดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการพิจารณาและการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ยังไม่เป็น

ไปตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ขาดความถูกต้อง ขาดความน่าเชื่อถือ จึงไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน สอดคล้องกับการรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (NHRC, 2002) ซึ่งได้จัดทำข้อเสนอต่อรัฐบาลกรณีโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย พบว่า ประชาชนเรียกร้องต่อรัฐให้ระงับการจัดทำประชาพิจารณ์จนกว่ารายงาน EIA จะเสร็จสมบูรณ์ เนื่องจากประชาชนมองว่าการประชาพิจารณ์เป็นปลายทางที่รัฐพยายามเปิดให้เข้าไปมีส่วนร่วม นอกเหนือจากนั้นแล้วการจัดทำรายงาน EIA ยังพบข้อผิดพลาดหลายประเด็นและขาดความถูกต้องก่อให้เกิดการไม่ยอมรับของประชาชน ลักษณะดังกล่าวที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความไม่ไว้วางใจและความหวาดระแวงของประชาชนในพื้นที่ต่อการดำเนินโครงการของรัฐ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในพื้นที่กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ Taneerananon, Baga, and Susankarn (1995) ซึ่งทำการศึกษาชาวไทยมุสลิมและการมีส่วนร่วมในกระบวนการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กล่าวว่าปัญหาประการหนึ่งต่อการจัดทำโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่การศึกษาภาคใต้ตอนล่างเป็นเรื่องของความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ฝังลึกมานาน ไม่ว่ารัฐจะทุ่มเทเพียงใดหากประชาชนไม่ไว้วางใจก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ดังนั้นหากรัฐหรือผู้ดำเนินโครงการไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสต่อการดำเนินโครงการได้ไม่ว่าจะเป็นความโปร่งใสจากกระบวนการจัดทำ EIA หรือความโปร่งใสของกระบวนการทำประชาพิจารณ์ สภาพดังกล่าวก็ยังคงจะเกิดขึ้นในทุก ๆ โครงการที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์ปัจจุบัน ระดับความรุนแรงของการคัดค้าน มีการลดลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เนื่องจากพื้นที่ตั้งโครงการยังไม่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากโครงการฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโครงการฯ ได้จัดสรรงบประมาณในการจัดทำบริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ ให้กับพื้นที่ ทั้งในรูปของเงินภาษีที่ส่วนท้องถิ่นจัดเก็บและงบประมาณที่โครงการฯ ได้จัดสรรให้กับชุมชนในพื้นที่ นอกจากนั้นแล้วการเกิดขึ้นของโครงการยังเป็นการสร้าง

งานให้แก่ประชาชนในพื้นที่อีกด้วย ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Morris (1993) ซึ่งได้ศึกษากลยุทธ์ของการจัดการโครงการขนาดใหญ่ พบว่า ปัจจัยด้านการเงิน ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่าง ๆ ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการโครงการขนาดใหญ่และการศึกษาส่วนใหญ่ยังพบว่า การใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความตระหนักกับการใช้จ่ายเงินระหว่างพื้นที่ชนบทและเมืองและความแตกต่างระหว่างกลุ่มคือการสร้างความเสมอภาคในการใช้จ่ายเงินของรัฐ นอกจากนี้จะทำให้ประชาชนเกิดความพอใจและไว้วางใจต่อการดำเนินงานของรัฐแล้วยังทำให้การดำเนินงานรัฐประสบผลสำเร็จอีกด้วย (Nye et al., 1997; Zhang et al., 2007) ดังนั้นการดำเนินโครงการของรัฐจะปฏิเสธไม่ได้เลยเกี่ยวกับประเด็นความรับผิดชอบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งของโครงการ ถึงแม้ว่าโครงการที่ดำเนินการไปแล้วยังไม่เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อชุมชนโดยรอบ แต่การให้ความสำคัญต่อประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณให้กับชุมชน การจ่ายภาษีให้กับท้องถิ่นอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่เข้าไปกล่อมเกลาคิดใจของประชาชนเพื่อที่จะลดการต่อต้านโครงการได้ และการกระทำในลักษณะดังกล่าวยังสามารถเพิ่มความไว้วางใจของประชาชนในพื้นที่ได้อีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากที่ผ่านประชาชนยังคงมองว่าการเข้ามาของโครงการเป็นการเข้ามาเพื่อดีดูหรือแย่งชิงเอาทรัพยากรของชุมชนไป ดังการรายงานของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (NHRC, 2009) กรณีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าจะนะ ซึ่งพบว่าเกิดการแย่งชิงทรัพยากรกันระหว่างประชาชนกับโรงไฟฟ้า เนื่องจากโรงไฟฟ้าต้องใช้น้ำจากคลองนาทับและคลองโพนมา ขณะที่ประชาชนในพื้นที่ต้องดำรงชีวิตโดยใช้คลองดังกล่าวเช่นกัน

นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อาทิเช่น ปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์ของโครงการฯ ที่ไม่มีการแจ้งข้อมูลให้ประชาชนทราบอย่างเพียงพอ การขาดความชัดเจนของข้อมูล โดยการให้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หรือเจ้าของโครงการมิได้เป็นการให้ข้อมูลอย่างรอบด้าน ไม่เห็นภาพรวมทั้งระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

ความไม่มีการบูรณาการในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากการดำเนินโครงการของรัฐยังคงมีการดำเนินงานเป็นส่วน ๆ ไม่มีการบูรณาการในการทำงาน ส่งผลให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ไม่เห็นภาพรวมทั้งระบบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลเฉพาะที่ตนเองรับผิดชอบ ทำให้ข้อมูลขาดความต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ Pukkapan, 1999 (as cited in Pneuman & Bruehl, 1982) ที่ศึกษาการบริหารความขัดแย้ง พบว่า กระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ดีหรือไม่มีความคุณภาพ อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดทั้งในแง่ของสาระและเจตนาของข่าวสารและนำไปสู่ความขัดแย้งในที่สุด นอกจากนี้การศึกษาส่วนใหญ่ยังพบว่า การติดต่อสื่อสารที่ดีมีความชัดเจนในประเด็นการสื่อสาร การถ่ายทอดที่ก่อให้เกิดความพอใจจะนำไปสู่ความสำเร็จในการนำโครงการไปปฏิบัติ (Stuckenbruck, 1988; Stohl, 1995; Johnson et al., 1998; Mayer, 2010) นอกจากนี้ Bruckmeier, 2005 ได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์ความขัดแย้งที่แตกต่างและการทำให้ความขัดแย้งลดลงในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น กล่าวสนับสนุนว่าระบบการสื่อสารที่ดีต้องมีการถ่ายทอดความรู้ พัฒนาการที่มีการสั่งสมความรู้อย่างเป็นระบบและมีองค์กรผู้ดำเนินการตลอดจนมีความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้น การดำเนินโครงการของรัฐควรตระหนักต่อประเด็นเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการอย่างทั่วถึง การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน แสดงให้เห็นภาพรวมทั้งระบบของโครงการ เพราะสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความไว้วางใจระหว่างกันและจะนำไปสู่การลดระดับของความขัดแย้งได้เช่นกัน

ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นทั้งที่เป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ต่อการดำเนินโครงการฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินโครงการในลักษณะดังกล่าวที่ผ่านมา หน่วยงานส่วนกลางยังเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว เพราะหน่วยงานส่วนกลางยังมองว่าหน่วยงานท้องถิ่นยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งที่หน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดคือหน่วยงานส่วนท้องถิ่น จึงทำให้ท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการดำเนินโครงการของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับ Songrak et al., 2011 ซึ่งได้

ทำการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสังคมจากโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์ ในอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง พบว่า ชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงการไม่เห็นด้วยต่อการพัฒนา โครงการที่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น นอกจากนี้จากการศึกษาส่วนใหญ่ก็เห็น สอดคล้องไปในลักษณะเดียวกันว่าการสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในท้องถิ่นสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ (Pinto & Slevin, 1988; Dinsmore, 1993; Basiago, 1998; Maxwell, 2000; Bruckmeier, 2005; Ross, 2009; Chandarasorn, 1998) ปัญหาความพร้อมและความสามารถในการแก้ไข ปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาการขาดแหล่งที่อยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่ซึ่งถูกเวนคืน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่ด้วยกันเองเพราะมีทั้ง กลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ปัญหาความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์ ในพื้นที่ ปัญหาดังที่กล่าวมานี้ เนื่องจากอาจเป็นเพราะการเกิดขึ้นของกลุ่มที่มีความ คิดเห็นแตกต่างกันในพื้นที่ ซึ่งเกิดจากการเข้ามาของกลุ่มที่ไม่ใช่คู่ขัดแย้งโดยตรง ซึ่งให้ข้อมูลที่แตกต่างกันและนำไปสู่การสร้างความแตกแยกในชุมชนได้ สอดคล้องกับ การรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (NHRC, 2009) กรณีโรงไฟฟ้า จະนะ จังหวัดสงขลา พบว่า การดำเนินโครงการฯ นั้นเป็นการสร้างความแตกแยก ให้กับชุมชน ผู้นำขัดแย้งกับลูกบ้านเพราะความคิดเห็นไม่ตรงกัน เป็นการทำลายความ สามัคคีในชุมชน ดังนั้นการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่นหรือ ประชาชนในพื้นที่เองหรือแม้กระทั่งการพัฒนาให้เกิดความพร้อมและความสามารถในการแก้ไข ปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ การให้ข้อมูลที่ เห็นภาพรวมทั้งระบบแก่ผู้ที่จะได้รับผลกระทบ ปัญหาดังที่กล่าวมาอาจไม่เกิดขึ้น

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ น้ำและเสียง ซึ่งยังคงมีอยู่และ มีการร้องเรียนเป็นหนังสือเป็นระยะ ๆ และปัญหาด้านวัฒนธรรมประเพณีทางศาสนา ของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากเกิดความกังวลในเรื่องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ตั้งของโครงการยังคงมีความวิตกกังวลว่าหากโครงการ

เกิดขึ้นคนในพื้นที่อาจต้องได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะการทำมาหากินของคนในพื้นที่ เพราะวิถีชีวิตอาจมีการเปลี่ยนแปลง สภาพสังคมเดิมอาจมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ Barđa et al., 1990 ซึ่งได้ศึกษาเกณฑ์การตั้งโรงไฟฟ้าพลังความร้อน พบว่าการตัดสินใจเพื่อกำหนดสถานที่สำหรับการตั้งโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจำเป็นต้องพิจารณาจากเกณฑ์ปริมาณหรือเกณฑ์คุณภาพอันเกี่ยวกับสภาพสังคมในบริเวณนั้น ๆ ขณะเดียวกัน Songrak et al., 2011 ซึ่งได้ทำการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสังคมจากโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือพาณิชย์ ในอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง พบว่า ชุมชนยังมีความกังวลต่อประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนยอมรับในโครงการพัฒนาฯ แต่ต้องมีความชัดเจนของสินค้าที่จะลำเลียงผ่านท่าเทียบเรือในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจเทกองสินค้าประเภทปิปซิม ซึ่งจะส่งผลกระทบจากฝุ่นละอองทำให้เกิดปัญหาสุขภาพในอนาคตซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนรับไม่ได้และผลกระทบจากการจราจรทางน้ำ ซึ่งจำเป็นต้องมีการขุดลอกร่องน้ำ อาจส่งผลต่อการกัดเซาะชายฝั่งได้ในอนาคต รวมถึงผลกระทบต่อวิถีการประมงชายฝั่งของประชาชนในพื้นที่ได้ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่งในพื้นที่กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยยังคงก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่และเป็นสิ่งหนึ่งที่ประชาชนในพื้นที่ตั้งของโครงการมีความวิตกกังวลและนำมาซึ่งการต่อต้านโครงการ ดังนั้นหากผู้มีอำนาจในการตัดสินใจหรือเป็นผู้ดำเนินโครงการให้ข้อมูลที่มียละเอียดและเห็นภาพรวมทั้งระบบได้ดังที่กล่าวมาแล้ว ย่อมทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อการดำเนินโครงการได้

2. สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

สาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยล้วนมีรากฐานมาจากสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก สาเหตุในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการ

ประการที่สอง สาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ ประการสุดท้าย สาเหตุเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน อธิบายได้ดังนี้

ประการแรก สาเหตุในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการ ประกอบด้วย สาเหตุจากความไม่มีการบูรณาการในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและสาเหตุจากความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการพื้นที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ หากพิจารณาปัญหาในเชิงโครงสร้างจะพบว่าการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทยยังคงมีลักษณะผูกขาดโดยรวมศูนย์อยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่าง ๆ อีกทั้งการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์แบบไม่สมดุลซึ่งมุ่งเน้นให้ความสำคัญแก่การผลิตภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคเกษตรกรรมทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแก่ชุมชนในพื้นที่อีกด้วย นอกจากนี้ การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของไทยในปัจจุบันอยู่ภายใต้อำนาจและความรับผิดชอบของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่แยกเป็นอิสระจากกัน ทำให้เกิดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนหรือบางกรณีอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างกันได้ การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจึงขาดความเป็นเอกภาพและขาดการบูรณาการในการแก้ปัญหา ซึ่งนำไปสู่การบริหารจัดการที่ไร้ประสิทธิภาพ ซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองงบประมาณ ทั้งยังส่งผลทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ไม่เห็นภาพรวมทั้งระบบอีกด้วย ดังที่ Pinto and Slevin (1988) กล่าวว่าไว้ว่าการไม่มีส่วนร่วมของกลุ่มที่คาดว่าจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ที่อาจจะได้รับผลกระทบ การยอมรับ ก็จะไม่เกิดขึ้น และนำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินโครงการได้ ขณะที่ Maxwell, 2000 ได้กล่าวเสริมอีกว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องมุมมองและฐานอำนาจ หากทุกฝ่ายไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน ก็อาจเกิดปัญหาได้

ประการที่สอง สาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วยสาเหตุจากทัศนคติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ และ

สาเหตุจากความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินโครงการฯ ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากทัศนคติที่ไม่ตรงกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน โดยในแง่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐพบว่า เจ้าหน้าที่ภาครัฐยังมองผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก รวมถึงยังมองว่าประชาชนยังไม่เข้าใจต่อการดำเนินโครงการของรัฐ ในขณะที่ประชาชนก็ยังคงมีความสับสนและไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่หรือความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ลักษณะดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อหน่วยงานที่ประชาชนคิดว่าเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลกระทบก็เป็นไปได้ จะเห็นว่าทัศนคติที่แตกต่างกันเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันในที่สุด ดังการศึกษาส่วนใหญ่ซึ่งพบว่าทัศนคติ มุมมอง ค่านิยม ความเชื่อและความคาดหวังของแต่ละบุคคลเป็นที่มาของความขัดแย้งได้ (Pneuman & Bruehl, 1982 in Pukkapan, 1999; Morris, 1993; Norton, 2005; Kazenbach & Smith, 2006; Mayer, 2010) และจากรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (NHRC, 2003) กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่าอากาศยานนานาชาติไทย-มาเลเซีย ยังรายงานว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมืองยังมีทัศนคติแบบเก่าที่ชอบผูกขาดความถูกต้องและถือเอาความคิดเห็นและการตัดสินใจของตัวเองเป็นใหญ่ ถือว่าประชาชนมีหน้าที่ต้องเชื่อฟังและต้องไม่ปฏิบัติการใดๆ อันเป็นการฝ่าฝืนหรือขัดต่อผู้มีอำนาจ โดยอ้างผลประโยชน์ของชาติ หากใครคัดค้านถือว่าเป็นอันตรายต่อความมั่นคง ซึ่งทัศนคติและความเข้าใจเช่นนี้อาจกลายเป็นปัญหาลุกลามได้ต่อไปในอนาคต

ประการสุดท้าย สาเหตุเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยสาเหตุจากความไม่ไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ สาเหตุจากการปิดบังข้อมูลข่าวสารของการดำเนินโครงการฯ สาเหตุจากความไม่พึงพอใจต่อการดำเนินงานของรัฐที่มีต่อผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการฯ สาเหตุจากการไม่มีส่วนร่วมต่อการดำเนินโครงการฯ ทั้งประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น สาเหตุจากการเข้ามาของกลุ่มที่ไม่ใช่คู่ขัดแย้งใน

พื้นที่ สาเหตุจากความไม่โปร่งใสต่อการดำเนินงานของโครงการฯ และสาเหตุจากความกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในพื้นที่ โดยผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการขาดการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินการโครงการของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของรัฐยังคงเป็นหน้าที่จากหน่วยงานส่วนกลางที่เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานและการดำเนินงานนั้นก็ดำเนินงานกับบางกลุ่ม ซึ่งอาจไม่ใช่คนทั้งหมดในพื้นที่ ในทางกลับกันบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการกลับเป็นกลุ่มบุคคลที่มีใช้คนในพื้นที่ เช่น การเข้ามาของกลุ่ม NGO หรือแม้กระทั่งนักการเมือง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเข้ามาของกลุ่มที่ไม่ใช่คู่ขัดแย้งในพื้นที่ถือเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทั้งสิ้น นอกจากนี้ ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของรัฐ เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐยังคงไม่เปิดเผยข้อมูลทั้งหมด ทำให้ประชาชนเกิดความไม่เชื่อมั่นในข้อมูลที่รัฐแจ้งให้ทราบ ส่งผลทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะประชาชนในพื้นที่ยังคงเกิดความรู้สึกหวาดระแวงเนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐได้ ทั้งประชาชนยังมีความคลงแคลงใจเกี่ยวกับความไม่โปร่งใสต่อการดำเนินงานของโครงการฯ เพราะประชาชนยังคิดว่า การดำเนินโครงการของรัฐขาดความโปร่งใสและไม่มีความจริงใจต่อประชาชน ดังจากรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (NHRC, 2002) กรณีโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย พบว่ากระบวนการพิจารณา EIA ของภาครัฐมีปัญหา กล่าวคือ คณะผู้ชำนาญการมีมติไม่ผ่านความเห็นประเด็นด้านสังคม เนื่องจากขาดความเชื่อมโยงที่เป็นองค์รวม อันเป็นการจำกัดทางเลือกและสิทธิของชุมชน มิได้ให้ชุมชนแสวงหาทางเลือกในการพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับตนเอง แต่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กลับมีมติให้ผ่านและลงนามผลการวินิจฉัยรายงานดังกล่าว ขณะเดียวกันคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (NHRC, 2009)

กรณีโรงไฟฟ้าจะนะ จังหวัดสงขลา ยังพบว่า การดำเนินโครงการฯ เป็นการดำเนินโครงการโดยขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นที่ การดำเนินการขาดความชอบธรรมและไม่โปร่งใสมาตั้งแต่ต้น ตั้งแต่การรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) การจัดทำประชาพิจารณ์ ที่ไม่ได้มีกระบวนการทำที่ถูกต้อง เป็นต้น และในบางครั้งอาจนำมาซึ่งความไม่พอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานของรัฐที่มีต่อผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องค่าชดเชยรวมถึงการทำประโยชน์ในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกัน การขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินโครงการอย่างครบถ้วนย่อมทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความวิตกกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ตามมาอีกด้วย สอดคล้องกับ National Human Rights Commission, 2009 กรณีโรงไฟฟ้าจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่าการที่คนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากจะเกิดปัญหาความเป็นอยู่และวัฒนธรรมที่แตกต่าง และจากการรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือน้ำลึกและถมทะเล ระยะที่ 1 บริเวณปากคลองปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ยังพบว่า การก่อสร้างท่าเทียบเรืออาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสภาพสังคมวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตและดำเนินการทางด้านเศรษฐกิจภายในชุมชน (SAT & TCEM, 2009)

3. แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการพัฒนาทะเลและชายฝั่ง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ผู้วิจัยได้จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก แนวทางในการบริหารจัดการภายในระบบงานราชการ และกลุ่มที่สอง แนวทางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ อธิบายได้ดังนี้

กลุ่มแรก แนวทางในการบริหารจัดการภายในระบบงานราชการ ได้แก่ รัฐต้องจัดตั้งหน่วยงานที่เป็นกลางเพื่อการประสานงานระหว่างประชาชนกับรัฐ โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางสำคัญในการดำเนินกิจกรรมที่ประชาชนคิดว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือ

การไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องจากโครงการ และเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการของรัฐ รัฐต้องมีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง รวมถึงมีการสร้างระบบการวางผังเมืองเพื่อเป็นการพัฒนาพื้นที่และถือเป็นกลไกสำคัญในการลดความขัดแย้งอันเกิดจากการดำเนินโครงการของรัฐได้ ดังที่ Basiago, 1998 เสนอแนะว่าการสร้างเมืองให้เป็นเมืองสีเขียวและทำให้เมืองแห่งนั้นเป็นเมืองที่น่าอยู่สำหรับประชาชนทำให้ระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืนได้ เช่นเดียวกับ Pereira & Azevedo, 2011 เสริมว่าสถานที่แห่งใดก็ตามที่เหมาะสมและดีสำหรับชีวิต ย่อมหมายความว่าสถานที่นั้นต้องมีสภาพดีสำหรับการอยู่อาศัย นอกจากนี้ รัฐอาจจะต้องให้การเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและเหมาะสมอีกด้วย

กลุ่มที่สอง แนวทางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ โดยรัฐต้องให้ความสำคัญต่อการทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับแนวนโยบายของรัฐเรื่องการพัฒนาพื้นที่และประเทศเพื่อทำให้เกิดการยอมรับจากประชาชน ทั้งนี้รัฐจะต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ นอกจากนี้ รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของรัฐมากยิ่งขึ้นและจะต้องมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการแก่ประชาชนและชุมชนในพื้นที่ตั้งโครงการอย่างครบถ้วนและไม่ปิดบัง ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินโครงการของรัฐและเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความยอมรับจากชุมชนและมีส่วนช่วยในการลดความขัดแย้งในพื้นที่ได้ ดังที่ Basiago, 1998 กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือจากประชาชนมากกว่าที่จะผลักดันให้เกิดการแข่งขันกันระหว่างประชาชนด้วยกันเองจะก่อให้เกิดการสร้างระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืนได้ และการศึกษาส่วนใหญ่ก็พบว่าการสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถแก้ปัญหาของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ (Pinto & Stevin, 1988; Dinsmore, 1993; Maxwell, 2000; Bruckmeier, 2005; Selin et al., 2007; Ross, 2009; Chandarasorn, 1998)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน มาจากสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ คือ สาเหตุในเชิงโครงสร้างของระบบงานราชการ เช่นความไม่มีการบูรณาการในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการพื้นที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นต้น สาเหตุอันเกิดจากทัศนคติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ทัศนคติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ ความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินโครงการฯ เป็นต้น และสาเหตุเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ความไม่ไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ การปิดบังข้อมูลข่าวสารของการดำเนินโครงการฯ การเข้ามาของกลุ่มที่ไม่ใช่คู่ขัดแย้งในพื้นที่ ความกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในพื้นที่ เป็นต้น ดังนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการควรตระหนักและให้ความสำคัญกับสาเหตุเหล่านี้ และควรตระหนักถึงแนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนทั้งสองกลุ่มแนวทางได้แก่ แนวทางในการบริหารจัดการภายในระบบงานราชการ เช่น จัดตั้งหน่วยงานที่เป็นกลางเพื่อการประสานงานระหว่างประชาชนกับรัฐ การบังคับใช้กฎหมายต้องเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การสร้างให้มีระบบการวางผังเมืองที่ดี เป็นต้น และแนวทางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ เช่น การสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการพัฒนาพื้นที่และประเทศ การคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็น การได้รับการชดเชยที่เหมาะสมเป็นธรรม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาโดยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยจะเห็นได้ว่าการค้นพบตัวแปรต่างๆ มากมาย ทั้งตัวแปรที่เป็นสาเหตุของการเกิดความขัดแย้ง ตลอดจนตัวแปรที่เป็นแนวทางในการจัดการกับความขัดแย้ง ดังนั้น หากทำการศึกษา

ในครั้งต่อไปอาจใช้วิธีการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM) ซึ่งจะเป็นการยืนยันผลการวิจัย และทำให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. การค้นพบสาเหตุของความขัดแย้งที่สำคัญๆ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่นักวิจัย หรือจากการศึกษาที่ผ่านมามองไม่เห็น เช่น การเข้ามาของกลุ่มที่ไม่ใช่คู่แข่งในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม NGO หรือความไม่มีการบูรณาการในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น หากทำการศึกษาในครั้งต่อไป อาจต้องศึกษาข้อมูลเชิงลึกในประเด็นดังกล่าว

3. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ดังนั้น หากทำการวิจัยโดยใช้กรณีศึกษาอื่นๆ เช่น ความขัดแย้งในพื้นที่เขตนครอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ของเอกชน อาจได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์และมีความแตกต่างกันออกไป

References

- Attakorn, W. (2010). Innovative paradigm of Thailand's future economic development for social justice and the new public policy administration lead to 2017. *NIDA Public Administration Journal*, 8(1), 11-84. [in Thai]
- Barda, O. H., Dupuis, J., & Lencioni, P. (1990). Multicriteria location of thermal power plants. *European Journal of Operational Research*, 45(2), 332-346.
- Basiago, A. D. (1998). Economic, social, and environment sustainability in development theory and urban planning practice. *Environmentalist*, 19(2), 145-161.
- Bruckmeier, K. (2005). Interdisciplinary conflict analysis and conflict mitigation in local resource management. *Ambio*, 34(2), 65-73.
- Chamarik, S. (2006). *The global human rights in Thailand*. Bangkok, TH: Office of Research Fund and Local Community Development Institutions. [in Thai]

- Chandarasorn, V. (1998). *Policy Implementation*. (2nd ed.). Bangkok, TH: sahyblock. & printing. [in Thai]
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (2nded.). Thousand Oaks: Sage Publications, Inc. [in Thai]
- Dinsmore, P. C. (1993). An overview of project management principles for executive: Six lesson to ensure success in Paul C. Dinsmore (Ed). *The AMA Handbook of Project Management*. New York: American Management Association.
- Greenbaum, T. L. (2000). *Moderating focus groups: A practical guide for group facilitation*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, Inc. [in Thai]
- Johnson, G. H., Means, T., & Pullis, J. (1998). Managing conflict. *The Internal Auditor*, 55(6), 54-58.
- Kazenbach, J. R., & Smith, D. K. (2006). *The wisdom of teams: Creating the high-performance organization*. New York: Harper Collins Publishers.
- Kumpeera, K. (2008). “Sustainable development indicators for Thailand” in *Proceedings the 1st NRCT-ICSSR Joint Seminar on Sustainable Development*, Bangkok: NRCT & ICSSR.
- Malaisri, B. (1998). Reclamation of the sea: Impact and prevention measures (2). *Engineering Journal*, 51(3), 27-30. [in Thai]
- Maxwell, J. P. (2000). Managing conflict at the country: The use of Q methodology in dispute resolution and strategic planning. *Public Administration Quarterly*, 24(3): 338-355.
- Mayer, B. (2010). *Dynamics of conflict management*. Translated by Banpot Tonteerawong. Bangkok, TH: Kop Fai.

- Morris, P. W. G. (1993). Strategies for managing major project in Paul C. Dinsmore (Ed.). *The AMA Handbook of Project Management*. New York: American Management Association.
- National Human Rights Commission (NHRC) (2009). *The right community resource base: The right to manage land, forest, energy, and industry: The report on examination of human rights violations in 2007*. Bangkok, TH: Rungsilp Karnpim (1977) Ltd. [in Thai]
- National Human Rights Commission (NHRC). (2002). *The proposal from the NHRC to the government case of thermal power plants from coal: Hinkrud-Bonok and the Thailand-Malaysia gas pipeline project*. Bangkok, TH: NHRC. [in Thai]
- National Human Rights Commission (NHRC). (2003). *The report on examination of human rights violations: Case of violence from Thailand-Malaysia pipeline project*. Bangkok, TH: NHRC. [in Thai]
- Norton, M. S. (2005). *Executive leadership for effective administration*. University of Virginia: Allyn & Bacon, Incorporated.
- Nye, Jr. J. S., Zelikow, P. D., & King, D. C. (1997). *Why people don't trust government*. London, UK: Harvard University Press.
- Pereira, J., & Azevedo, A. (2011). Interdependency between sustainable development and economic growth (Investment attraction): The role of city's governance, branding and monitoring strategies. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 7(7), 734-748.
- Pinto, J. K., & Slevin, D. P. (1988). Critical success factors in project implementation in Cleland D.I. and King W.R. (Ed.). *Project Management Handbook*. (2nd ed.). New York: Van Nostrand Reinhold.

- Pukkapan, P. (1999). *Conflict management*. Bangkok, TH: Med Sai Printing.
- Ross, D. (2009). The use of partnering as a conflict prevention method in large-scale urban projects in Canada. *International Journal of Managing Projects in Business*, 2(3), 401-418. [in Thai]
- Santasombat, Y. (1996). *Tha Kvien: A preliminary analysis on the adaptation of Thai peasant community amidst the enclosure of industrial culture*. Bangkok, TH: Kop Fai. [in Thai]
- Selin, S. W., Pierskalla, C., Smaldone, D., & Robinson, K. (2007). Social learning and building trust through a participatory design for natural resource planning. *Journal of Forestry*, 105(8), 421-425.
- Skutsch, M. M. (2000). Conflict management and participation in community forestry. *AGROFORESTRY SYSTEMS*, 48(2), 189-206.
- Songrak, A., Anantasuk, R., Pondath-Anan, B., & Chukaew, v. (2011). Social impact assessment of commercial harbor development project: A case study in Kantang District, Trang Province. *Rajamangala University of Technology Srivijaya Research Journal*, 3(1), 90-99. [in Thai]
- Southeast Asia Technology and Team Consulting Engineering and Management (SAT&TCM). (2009). *Environmental impact assessment report of construction of a deep water port and sea reclamation phase I at the mouth of the Pakbara Canal, Satun: The full version report (Main report)*. Bangkok, TH: Southeast Asia Technology and Team Consulting Engineering and Management Ltd. [in Thai]
- Stohl, C. (1995). *Organizational communication: Connectedness in action*. Santa Barbara: Sage Publications, Inc.
- Stuckenbruck, L. C. (1988). Integration: The essential function of project

management in Cleland D.I. and King W.R. (Ed.). *Project Management Handbook*. (2nd ed.). New York: Van Nostrand Reinhold.

Taneerananon, S., Baga, D., & Susankkam, C. (1995). The Muslims of Thailand and participation in the economic and social development process: A study of the lower South. *Annual Report (1995) of the Thailand Development Research Institute: 9-10 December 1995, Jomtien, Chonburi*.

TH: Presented at the Ambassador City Hotel. [in Thai]

Team Consulting Engineering and Management (TCEM). (2005). *Environmental impact assessment report of Songkhla power plant project: The full version report (Main report)*. Bangkok, TH: Team Consulting Engineering & Management Ltd. [in Thai]

Wattanajareankit, M. (Ed.). (2008). *In the South: The research from the southern border community to public policy*. Bangkok, TH: Plan Printing. [in Thai]

Zasadzien, B. S., & Midor, K. (2010). The effect of balanced development idea on the quality of life of inhabitants in selected municipalities of the Silesian Province. *QUALITY & QUANTITY*, 44(6), 1219-1226.

Zhang, X., Wang, H., & Chang, X. (2007). Growth imbalance and government responsibility: From the perspective of social spending. *Frontiers of Economics in China*, 2(3), 362-387.